

1784.

*

1. Ackermannius: Corollarium juris Criminalis XIV.
Programma, quo ordinarius senior ceterique assessores
fac. jur. memoriam Ackermannianam indicunt.
2. Bauer, Hannes Godefrido, fac. jur. pro cancella.
rius: Legem 96 D. d. 7. j. [D. L. 17] in aesti-
matione inaccessione et simultanea investita
tura non obiosam esse. Programma, quo solem-
nia doctoralia Christiani Antonii Ludovici
Meldhorst indicit.
3. Bauer, Hannes Godefrido, fac. jur. pro cancella.
rius: De consensu ac dissentu nominum cum
legem tutelarem et jus commune intercedente.
Programma, quo solennia inauguralia Christiani
Friedelini Werneri indicit.
4. Bauer, Hannes Godefrido: Capita quaedam de
prohibitione ex libro mercatoris.
5. Bauer, Hannes Godefrido: Anae dum de solutio-
ne ejusque ab adulterio amissione.

1784

6. Baucrus, Auricus Gaspardus: Vis l. 96. Id. 7. j.
[L. 17] in testamentis interpretandis ex eorum
argumentis illustrata.
7. Bienerus, Christ. Gottlob: De viribus praesentium
Saxonico feudorum equestrium capitulis.
8. Bienerus, Christ. Gottlob: De sanctitate iurium
in rebus delictorum reo ex statu hominis conato
adhuc in entium.
9. Brinkholz, Adam Michael: De studio mundi-
fieri corporis penes Iudaeos mortis arcendis
atque abigendis apto.
10. Zinertus, Christ. Gottlob: De comparatione legum
Romanarum cum Graecorum institutis.
11. Frake, Fridericus Sigismundus: De jure Sectors
Saxonico per legem tutelarem innovato.
12. Puettmann, Fr. Lud. Fr. fe. per procellarius:
De potestate Comitis Palatinorum hodie velle re

stricha). Programm, quo .offensis inauguralis
Festoresi Sigismundi Froben indicet L.

13. Puetmannus, Frider Ludovicus Ernestus. De ducta-
riis

14. Puetmannus, Fr. Lud. Ern: De cessione bonorum
conhumiliosa.

15. Ren, Christianus: De personis incertis ex testa-
mento hereditas.

16. Roering, Cornelius Gottlob: De Augusto I. Neut.
Societate oeconomiae privatae, principis, pu-
blicae nec non politicae experientissimo. Pro-
gramma, quo orationem aditalem indicet.

17. Sieglitz, Christianus Ludovicus: De causis, cur
in Germania jus feudale Germanicum neglectum
et jus feudale Longobardicum receptum sit?

18. Winckler, Carl Theop. de: De differentiis inter
testamentum nullum et inafficiendum. p. 1.

1764

¹⁰

19. Winckler, Paul Gottf. De: De jure sepulchrae
in templis I et II.

21. Walle, Christophorus Fridericus: Observationes
juris ecclesiastici.

1774
 1775
 1776
 1777
 1778
 1779
 1780
 1781
 1782
 1783
 1784
 1785
 1786
 1787
 1788
 1789
 1790
 1791
 1792
 1793
 1794
 1795
 1796
 1797
 1798
 1799
 1800

9381

1784, 19

DISSERTATIONIS
 DE
IVRE SEPULTVRAE
 IN TEMPLIS
 PARS PRIOR

Q V A M
 P R A E S I D E
D. CAROL. GODOFR. DE WINCKLER
 FACVLTATIS IVRIDICAE ORDINARIO

DIE XII. AVG. A. CIOCCCLXXXIII.

H. L. Q. C.

DEFENDET FILIVS
CAROLVS AVGVSTVS WINCKLER
 LEGVM CVLTOR

LIPSI AE
 EX OFFICINA SAALBACHIA

DISSERTATIONIS

IN THEMPIS
LIVRE SEPTIEME

DE

DE

DE

D. CAROL GORTNER DE WINKLER

INACULCATUS IURISCONSULTUS

DE

DE

DE

DE

DE

§. I.

De sepultura in genere.

Corpora humana post animae discessum oculis hominum adhuc viventium subtrahenda esse, omnium fere populorum consensu putatum est. Hoc vero non vno modo fieri consuevit. Erant enim, qui corpora defunctorum concremarent, erant, qui sepelirent, quidam in mare proiiciebant, pauciores ac inter hos, quo immaniores alii aliis essent, suorum cadauera vel ipsi deuorasse, vel bestiis deuoranda dedisse dicuntur, DIETR. GOTTHECKARDT *ad SCHILTER. L. II. t. 14. §. praelim. no. 47.* Solis Aegyptiis ac Persis corpora quamuis exanimata conseruanda esse videbantur, praeparata aduersus putredinem medicina, ALEX. AB ALEX. *gen. dieb. L. III. c. 2.* Alii aliter cadauera ex viuentium ore remouebant; cf. BOTTEREAU *Hadriam. legislat. ad a. 878.* Ex his modis si, quinam praestet, quaeramus, quis non Caecilium apud MINVICVM FELICEM in *Octauio* ferocis magis ingenii, quam philosophici arguat, quum dicit: *non interest, utrum ferae diripiant, an maria consumant, an huius contegat, an flamma subducatur.* Profecto pleraeque gentes aut sepulturam, aut rogi approbarent, a reliquis modis abhorruerunt, atque, nec humari nec comburi, poenae loco habuerunt, cf. *Praefidis libr. de volunt. mortis prohib. p. 14. sq.* vnde CICERO *Tusc. qu. L. I. c. 44.* *Difficile est, ait, non eos, qui inhumati sunt, miseros iudicare,* cf. QUENSTAEDE *de sepult. vet. c. 4.* Quid vero respondeamus philosopho IACOBO THOMASIO, dum in *Ipr. diu. L. III. c. 10.* interrogat: *num indignius putas, cadauere humano pasci aues et quadrupedes, quam vermes, aut ignis absumat? vel androphagus in succum et sanguinem vertat?* Respondebimus: ipsam naturam humanam horrere, causam nesciri; ipsiusque reipublicae interesse, ne multa corpora iaceant inhumata. Hinc omnes moratiores gentes vel combustionem vel humationem praetulerunt, inter quas tamen haec posterior tum antiquior fuit, vt patet ex sacro Codice,

A atque

atque ex CICERONE *de leg. L. II. c. 22.* et PLINIO *hist. L. VII. c. 54.* tum, teste experientia, diuturnior. Vtraque ratione utebantur tam Graeci quam Romani, KIRCHMAN. *de funer. c. 1. 2.* sed concrematione hi prius quam illi, teste MEVRSIO *de fun. c. 10.* De Romanis vel ipsa lex XII. tabularum docet, in quarum decima cum sepeliendi tum cremandi mentio fit, IAC. GOTHOFREDVS *IV. font. iur. ciu.* HEINECC. *hist. iur. L. I. c. 2. §. 35.* BACH. *hist. iur. L. I. c. 2.* agnatorum arbitrio, qualem modum eligerent, relicto, ROSIN. *ant. L. V. cap. 39. p. 442.* nisi dicere velis, cum Romani etiam combusti cadaveris cineres ac ossa in tumulo conderent, eos omnia funera sepeliuisse, aliquibus tamen antea combustis, ne vlli suorum humanatio deesset. Nec minus Graeci atque Galli mortuos rogo imponebant, QUENSTAEDT *l. c. p. 158. 164.* Qui modus si et hodie feruari possit, videremus tandem forte, omnes de foedo putredinis humanae odore querelas et ipsas morituras esse. Sunt tamen, qui humanationem legi naturali conuenientioreni putent, GROT. *de I. B. et P. L. II. 19.* CARPZ. *Ipr. conf. L. II. def. 373.* cum contra alii, vtriusque rei rationem parum ac arbitrariam esse viderint, et inter hos I. H. BOEHMERVS *diff. de iur. erig. coemet. §. 4.* Sed procul dubio magnitudo pretii, quo rogos tum per se extruendus erat, tum crescens indies pompae luxuria, quam iam Lex XII. tabb. reprimere studebat, inprimis vero Christianorum opinio, qui hunc morem non solum non receperant, sed pro poena etiam, nec non a tota Christiana doctrina alienum habebant, MINVT. FEL. *Octav. c. 11. 34.* TERTVLL. *de anima 51. de resurrect. c. 1.* QUENSTAEDT *l. c. p. 164.* *νεκροταφείων* tandem ex vsu depulserunt; quod quanquam tempore Theodosii M. nondum per totum factum erat, quippe qui in *L. 6. C. Th. de sepulcr. viol.* et vtriarum et sarcophagorum mentionem facit, tamen ab eo inde non ultra quadraginta annos euenit, MACROBIVS enim, qui sub Theodosio iun. vixit, SATVRN. *L. 7. c. 7.* scribit, suo seculo comburendi corpora defunctorum usum nullum esse. Hoc igitur abolito, sola ratio sepulturae habita est, ita, ut

ab

ab isto tempore mortuorum corpora non nisi per hanc submouerentur; etenim Christiani minus approbabant illud Stoicorum, qui parum interesse dicerent, supra terram vel infra putrescerent, potius verentes, ne concremandis cadaveribus paganis similes fierent, eo se perduci patiebantur, ut adeo iuri diuino aduersum crederent, cf. CARPZ. *P. II. dec. 162. no. 3.* cum veteri poeta apud Stobaeum serm. 122. canentes:

Humano generi posuit natura creatrix

Hanc legem, ut tumuli membra sepulta tegant.

Id hauserant a veteribus, qui crederent inhumatorum defunctorum animis quietem comparandam esse, ne circum corpora errantes vagarentur, DEMSTER. *ad Rosin. L. V. c. 39.* vnde non solum humanitatis credebatur, sed legis etiam erat apud Atticos, insepulto cadaveri humano terram iniicere, AELIAN. *L. V. var. hist. c. 14.* cf. SENEC. *de benef. c. 20.* QVINTIL. *Declam. V. QUENSTAEDT l. c. c. 4.* Nam omnes fere populi, non humari, pro miseria ac poena, et qui causa esset, pro inhumano et crudeli habebant, t. t. *D. de cadau. pun.* SVETON. *Aug. c. 13. Vespas. c. 2.* cf. DEMSTER. *l. c.* ac GVTHER. *de iur. man. L. I. c. 11.* Atque adeo nec iura iis, qui ipsi post mortem inhumati esse vellent, annuebant, vnde MODESTINVS *l. 27. D. de condit. inst.* heredem laudat, qui defuncto, volenti in mare proiici, non paruisset. Ex eadem ratione quam maxime pietati Ludouici Sancti tribuitur, quem referunt quondam in Palaestina trucidatos a Turcis Christianos humari curasse, ipsumque corpora putredine iam semi-confecta ad locum sepulturae portasse; z. *Kunde fr. Voelk. u. Laend. T. I. p. 76.* Ceterum concremandarum exuuiarum mos a Romanis ad nostros quoque maiores transit, et aliquamdiu permanfit, postea tandem etiam aboleuit, nec minus sepultura in eius locum inducta, quae tamen circa modum et locum, teste I. H. BOEHMERO *I. E. P. L. III. t. 28.* semper omnino arbitraria fuit.

§. II.

De religione sepulturae.

Apud omnes gentes magna erat sepulturae ipsorumque sepulcrorum sanctitas atque religio, inprimis apud Romanos, ita ut ipse CICERO *L. IV. de rep. et L. II. c. 23. sq. de leg.* item QUINTILIANUS *declam. X.* iis haud parum sanctitatis tribuant. Non compilabimus scriinia eorum scriptorum, qui de ea scripsere, inter quos principatum tenet GE. CPH. PLAZII *diff. de relig. sepulcror. nec eorum, qui de diis manibus, quibus nempe sepulcra dedicata fuisse dicuntur, inprimis CVTHERIVM L. III. c. 1. de iure manium.* Certe id verum est, hanc dedicationem fuisse illius vel superstitionis creditae vel sanctitatis sepulcris tributae, HEIN. *ant. L. II. t. I. §. 5. et acad. Red. ad Inst. §. 314. ECKARD ad Schilter. p. 3360 sq. cui alii addunt, Romanos sibi persuasisse, animas mortuorum circumuagari in iis locis, ubi corpus vel caput positum sit, I. H. BOEHMER iur. par. sect. IV. c. 2. §. 4. PLAZ *diff. diff. §. 18.* Qualiscunque vero huius rei causa sit, profecto absona est distinctio MARCIANI *l. 6. §. 3. D. de diu. rer. seruata a Iustiano §. 6. sq. I. de rer. diu. inter res sacras, sanctas et religiosas; nam quicquid sacrum est, sanctum habetur, et omni sacro omnique sanctitati inest religio et vice versa. Simili modo omnem inter res diuini atque humani iuris diuisionem iam reprobavit G. L. MENCKEN. *diff. de iur. sepulcr. fam. §. 7.* Interim vtraque ferri potest et debet ob auctoritatem ICTORUM, quibus ut aliis scriptoribus licitum erat, vocabulis singularem sensum assignere atque sub voce sancti atque religiosi id solum intelligere, quod esset legis sanctione munitum, aut cui religionis cogitatio adhaereret. Omnibus itaque locis, ubi mortuum inferebant, religio inesse credebatur et sanctitas, KIRCHMANN *L. add. L. III. c. 21 sq.* quae adeo non solum cadaueris receptaculo inhaereret, sed etiam in eius aliquo ambitu, HEIN. *l. c. §. 5.* resideret, quod non mirum, cum ipsis pontificibus cura sepulcrorum et funerum esset, CIC. *de leg. L. II. c. 22.* vnde sunt, qui dicant, eorundem decreto opus fuisse ad locum**

cum a domino religiosum faciendum, FR. DE ROY *Inst. iur. can. L. II. t. 12. cf. l. 8. pr. D. de relig. et sumt. fun.* Hinc Romani semper sepulturae ita fauebant, vt non modo per publicas leges omnem a sepelitione vim atque prohibitionem arcerent, *l. 5. D. ad L. Iul. de vi publ.* PAVLVS *sent. L. V. t. 26.* sed etiam Diui Fratres edicto interdicerent, ne iustae sepulturae traditum, id est terrae conditum corpus inquietaretur, *l. 8. D. de sepulcr. viol. l. 39. D. de relig.* Sic vnamquamque funeris arcam et sepulcrum tranquillam eius requiem esse debere iudicabant, atque solum ex iusta causa, atque non nisi permisso praesidis prouinciae, ossa semel humata alio transferri poterant, *l. 39. D. de relig.* GVTHER. *de iur. man. L. III. c. 23.* Ex eodem fauore sine dubio orta est actio sepulcri violati *l. 3. D. de sepulcr. viol.* et interdictum de mortuo inferendo, *l. 1. pr. D. de mort. infer.* et graues in hoc crimen constitutae poenae, *d. l. 3. l. 3. 4. 6. C. eod.* atque adeo sacrilegii, ob contaminatam, vt Imp. IVLIANVS *l. 5. C. eod.* ait, defunctorum religionem. Quid? quod ipse iam CICERO *de leg. L. II. c. 22.* dixit: *ea religio est sepulcrorum, vt extera sacra et gentem inferi fas negent esse* - - totaque huius iuris compositio pontificalis magnam religionem ceremoniamque declarat. Singulare porro erat, quod vnusquisque sua ipsius voluntate cuiunque loco eiusmodi sanctitatem tribuere, eumque ipsum corpus exanimatum inferendo a commercio hominum eximere possent, *l. 6. §. 4. D. de rer. diu. §. 9. I. eod.* modo suus esset, isque totus, vsufructu nec oneratus, aut si alienus dominus id fieri pateretur, *l. 2. §. 7. l. 7. 8. D. de relig. §. 9. I. de rer. diu.* vnde domino actio dabatur aduersus inferentem ad auferendum, ne de suo patrimonio quicumque religionem acciperet, quod dominus irreligiosum manere volebat.

Apud primos Christianos non mirum, quod eadem religio et sanctitas sepulcris remanserit. Etenim primo ad ipsos facilis erat doctrinae iuris Romani de locis religiosis progressio, quippe eodem iure vtentes, deinde forte ipsa memoria quod Dominus, Saluator noster per tres dies

sepultus iacuerat, quaeque res, ut par erat, in quotidiano pio sermone verfabatur, aliquam sanctitatem Christianorum sepulcris addere videbatur, quae quasi repositoria vel dormitoria corporum essent, aliquando in vitam redeuntium, denique iisdem primis Christianis ante oculos verfabant martyres, qui nouam, quam profitebantur Christi doctrinam, mortis suae exemplo stabilire conarentur, cuius rei ne memoria excideret, utque istorum animi debita erga Deum pietate imbuerentur, atque in religione confirmarentur, saepissime martyrum sepulcra visitabant, EVSEB. *H. E. L. IV. c. 15.* HIERONYM. in *Ezech. c. 4.* eaque progressu temporis eodem modo, ut ipsos martyres venerabantur, I. H. BOEHMER. *I. E. Pr. L. III. t. 18. §. 10.* cui denique accessit, quod, procedentibus persecutionibus, in his martyrum locis sepulcralibus, plerumque subterraneis, cultus diuini causa clanculum conuenirent, EVSEB. *l. c. L. VII. c. 9. L. IX. c. 2.* concionibus, precibus ac hymnis pietatem erga Deum fouentes, I. H. BOEHMER *diff. de iur. erig. coem. §. 15.* Nec minus igitur hi et ipsi, aliquando ex vita decedentes, reliquis exemplum pietatis et sanctitatis vitae relinquebant, adeoque corpora eorum non sine harum virtutum commemoratione, indeque proueniente veneratione quadam, dormitoriis includebantur, quae post haec nemo conspiciere poterat, nisi cogitaret, in his sepulcris quiescere corpora virorum, olim cultu religionis et vitae sanctitate conspicuorum, quae omnia non minimam vim, ipsi sepulturae aliquam verecundiam tribuendi, habuere.

Inter eas artes, quibus sequenti tempore pontifices cum clero dominatum sibi comparare studebant, erat et haec, ut rerum diuinarum vel ecclesiasticarum numerum augere studerent, atque eius rei causa nempe ut oculis offunderetur, hinc inde consecrationes multiplicarent. Postquam enim in sequentibus seculis, nam primis non sic erat, Christiani optarent communi post mortem dormitorio siue κοιμητήριον uti, sola, ut videtur, superfluitate ducti, nempe quod aut crederent, sic olim in resurrectione agnatum

agnatum agnato, amicum amico propinquiorem fore, aut quia, qui plerumque locus coemeteriorum erat, in templorum contiguitate, sanctiorem aliquam requiem exanimati corporis quaerent, aut denique, quoniam, ut *MVRATORIVS anecdot. XX. lat. T.I. disquis. XVII. de veter. Christ. sepulcr. ap. Ritter. ad C. Theod. l. 6. de sepulcr. viol.* docet, eo maior ipsis spes erat, horum sanctorum intercessione ac meritis apud Deum adiutum iri; tum igitur etiam creuit sepulturae religio, inprimis cum doctrina pontificia de parochianorum quolibet in sua parochia humando, *c. 5. X. de sepult. I. H. BOEHMER I. Paroch. sect. VI. c. 2 sq.* accederet. Tunc etiam inualuit benedictio coemeteriorum, quae erat iuris episcopalis; applicato in simul ipsis iure ecclesiarum, *c. 7. X. de consecr. eccles.* I. H. BOEHMER *I. E. Pr. L. III. t. 18. §. 10.* Hanc benedictionem late descripsit idem BOEHMERVS *l. c. t. 40. §. 39.* FR. DE ROY autem *l. c.* eandem vel similem etiam in ecclesia Romana primis Christianorum sepulcris adhibitam esse, etsi forte minus recte, putat. Cum itaque omnis consecratio episcopalis vel benedictio rei consecratae vel benedictae aliquam singularem virtutem, vel efficaciam spiritualem imprimere videretur, I. H. BOEHMER *I. E. Pr. III. t. 40. §. 42.* haud mirum, quod et coemeteriorum benedictionis ritus, eorumque solennis a communione civili exemptio, tantam pepererit Christianis venerationem sanctitatisque opinionem erga sepulcra, ut recte AVCTOR *antiqu. circa fun. vet. Christian. L. IV. et L. V. circa fin.* dicat, eam tandem in superstitionem magis quam religionem degenerasse.

Nos protestantes hodie non superstitionem, sed minime improbandam verecundiam atque deuotionem erga sepulcra merito habemus, quippe quae excitari solet, quando funeratio vel cum tota liturgia et concione funebri, vel quando saltem eius particula aliqua agitur, et preces fundendo, hymnos canendo eo consilio, ut quilibet praesens, intuens patroni vel amici sepulcrum, de eius meliori nunc vita futuraque resurrectione gaudeat, ac propriae mortis memor sit. Auget etiam apud nos religionem
coeme-

coemeteriorum tum nomen perpetuo seruatum *der Gottesäcker*, tum ipsa loci augusta verecundia, tum denique quod sciamus, non solum ea quae ecclesiis contigua sunt, Consistorii iurisdictioni subesse, atque vt olim, ad res ecclesiasticas numerari, sed etiam ipsam sepulturam fere totam sub eius cognitione contineri, qua re nil facilius est, quam animos vulgi inducere ad credendum, plus esse in sepulcris religionis ac pietatis, quam in reliquis rebus ciuitatis communibus.

§. III.

Origo sepulcrorum in templis.

Haec sine dubio repetenda est a primis rei christianae seculis et ita quidem, vt, quod *παράδεισος* videtur, sepulcra in templis essent prius, quam ipsa templa, atque vt corpora mortuorum iacerent quidem in templis sepulta, verum eo non essent illata. Mortuos apud Romanos in deorum templis humatos esse, vix dici poterit, quamuis hoc I. H. BOEHMERO *diff. de iure erig. coemet.* §. 13. videatur; nam ex LOCO PRUDENTII *L. I. contr. Symmach.* adducto, si multum, nil magis elucet, quam frequentia tunc temporis heroum in vrbe sepulcrorum. Nihilominus tamen ex aliqua inscriptione apud GRUTERVM *XVI. 7.* a KIRCHMANNO *l. c. L. II. §. 27.* allata, ostendi potest, quantum in hac re sibi interdum extra Romam placuerint; dum Valerius quidam praefes Hispaniae ossa sua X. pedes ad aedem Aesculapii condi, quippe quo loco bene sint quietura, testamento scripsit. At vero frequentiore vsum apud Graecos fuisse, ARNOBIUS auctor est *L. V. adu. gentes*, qui multa ait, *ex his templa - - comprobatur contegere cineres atque ossa et functorum esse corporum sepulturas*, atque exempla etiam ex Clemente Alexandrino affert, *cf. KIRCHMANN de fun. R. L. 2. c. 27. et QUENSTAEDT l. cit. p. 176.* Hoc certe verum, celeberrimum Graeciae legislatorem Lycurgum, vt PLUTARCHVS in *Laconicis ac Lycurgo* scribit, inter instituta sua habuisse et hoc,

hoc, vt mortui in ipsis vrbibus, ac prope Deorum aedes sepelirentur, eo consilio vt Laconica iuuentus adfuesceret non horrere mortem.

Ab his si abstineris, origo in templis sepeliendi a primorum temporum Christianis arcessenda est. Hi enim, vt iam dictum, inprimis eos venerabantur, qui religionis christianae causa mortem sustulerant, ac inde, quoniam ex supra iam allegata vulgari opinione crederent, eosdem martyres, quod insepulti iacerent, magnam adhuc post mortem crudelitatem atque dedecus pati, conquirebant furtim eorum cadauera et ossa, quasi reliquias eiusmodi sanctorum hominum, vt terrae mandari possent. Ea re, narrat EVSEBIUS *H. E. L. 14. c. 15.* quondam se cum suis valde gauisos esse, scribens: *Atque ita nos demum ossa illius gemmis pretiosissimis cariora et quouis auro puriora colligentes, uti decebat, condidimus.* Inde deriuanda est superstitiosa reliquiarum Sanctorum veneratio vel adoratio, quae sequiore aevo in locum admirationis, tantorum virorum constantiae ac pietati debitae, successit. Haec igitur erga martyrum exuuias veneratio, quomodo sepulturam in templis pepererit, late exposuit vir celeb. I. H. BOEHMER in *libr. de orig. praec. mat. iur. eccl. c. XXII. §. 3. et diff. de iure erig. coemet. §. 15. 16. 17.* Scilicet pacata ecclesia externa, Christiani vel super ipsis locis, vbi sanctorum martyrum corpora post supplicium sepulta fuerant, et in quibus tempore persecutionum cultum diuinum furtiuum ac subterraneum celebrauerant, vel antea ossibus commodioris ac magis decentis sepulturae causa aliorum transportatis, super his igitur nouis sanctorum virorum dormitoriis solebant primo aras ponere, mox ipsa templa inaedificare, cf. DEYLING. *prud. past. p. 238. ed. Küstn. et FLEISCHER geistl. R. L. II. c. 12. §. 4.* a quo tempore constans in ecclesia Romana consuetudo mansit, nullum altare extruendi, nisi sub quo reliquiae Sanctorum iacerent. Iam igitur exfurgabant super martyrum sepulcris templa, quibus illa iam essent inclusa. At non vnicum alicuius martyris solummodo corpus muris nouorum

templorum circumscribebant, verum, quemadmodum, vt diximus, christiani, quo magis pii atque religiosi aut potius supersticiosi essent, eo proximius apud martyres adhuc ante superstructa templa sepeliri curauerant, sic nunc aedificatis templis tota haec communio dormientium christianorum, repente aedium sacrarum muris circumsepta, in templo sepulta iacebat. Quid igitur mirum, quod etiam stantibus postea aedibus et alii multi inuenirentur, qui, ne illis vel pietate vel superstitione cederent, eodem beneficio, vt in proximitate sanctorum sepelirentur, frui, adeoque in exstructis nunc aedibus terrae mandari, in votis haberent. Qua re cum paulatim funerum in templis numerus adeo cresceret, vt in futura tempora vterius spatium deesse videretur, accidit, vt reliqui, qui in contiguitate sanctorum locari non possent, saltim vicinitate contenti esse deberent, laeti, modo possent extra portas templorum, penes murorum circuitum haud procul a martyribus sanctam resurrectionem expectare, I. H. BOEHMER *I. E. Pr. L. III. t. 28.* Ab hoc itaque tempore moris fuit, vt, quibus aliquis honor aut dignitas in ciuitate vel ecclesia esset, isti in ipsis templis, reliqui christiani in vestibulo ecclesiae vel circumcirca sepelirentur. Ipse Imperator Constantinus M. siue, vt AVETOR *vitalis* ipsius *L. IV. c. 60. 71.* cum aliis afferit, filius eius Constantius intra nouam urbem in templo, quod apostolorum martyrium vocabant, medium inter duodecim apostolorum arcas iacuit, IAC. GOTHOFRED. *ad L. 6. C. Th. de sepulcr. viol.* Itaque pro vero assumere poterimus, sepulturam in ecclesiis christianae religioni originem debere. Nam apud ethnicos praeter alias causas propterea permitti non poterat, quoniam, religio priuata sepulcrorum cum religione publica deorum superiorum concinnari nequiret, quod docet exemplum a CICERONE *de legib. L. II. c. 23.* adductum, quo, cum deae Honori templum esset dedicandum, prius sepulcra ibi in area reperta exaranda erant. Sepultura igitur Christianorum in basilicis, quo magis religio nostra caput extolleret, eo frequen-

tior

tior et ipsa esse coepit, *DEYLING. prud. past. P. III. c. 10. §. 16.* ita vt multi ex populo, imprimis honoratiores ac conditores ecclesiarum, nec minus in his, ad imitationem reliquorum templorum, sibi etiam sepulcra conderent, ac in ipsis humari contenderent; in qua re eo superstitione procefferunt, vt mortuis adeo commodum in eo quaererent, *can. 18. §. 3. caus. 13. qu. 2.* Imprimis Pontifex GREGORIUS M. *c. 17. caus. 13. qu. 2.* Cum grauia, inquit, peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis, si in ecclesia sepeliantur, quod eorum proximi, quoties ad eadem sacra loca veniunt, suorum, quorum sepulcra aspiciant, recordantur et pro eis domino preces fundunt, cum e contrario clerus laicis persuaderet, si quis graui peccato oneratus mortuus esset, ei adhuc grauiorem poenam post mortem manere, si in ecclesia sepeliretur, *dict. c. 17. et c. 16. qu. ead.* Alii credebant, se sepultos apud martyres ab his in patrocinium recipi, seque eorum meritis vitam aeternam consequi, *MVRATOR. diff. 17. anecdot. latin. apud RITTERVM ad l. 6. C. Th. de sepulcr. viol.* iisque se valde commendatos esse, extra ecclesiam autem spiritibus immundis vexari, *LANCELOTT. Inst. I. Can. L. II. t. 22. §. 1. et ZIEGLER ad h. l.* Sic sepultura in ecclesia magnum artificium erat superstitionem augendi et simul hierarchiam fulciendi. Qui plura de hac re cupit, adeat iam dictum *MVRATORIVM*, qui in *dict. disqu. XVII. ac in anecdot. graec. disqu. III.* clare ex patribus aliisque scriptoribus ostendit, apud veteres Christianos tum in Oriente tum in Occidente licuisse non solum, sed in vsu etiam atque delectamento fuisse, vt in ipsis aedibus sacris sepelirentur, refutans quoque aliquem *CABASSVTIVM*, qui morem, in basilicis sepeliendi non nisi sero apud Christianos inualuisse contendebat, eundemque non de ipsa ecclesia, sed de vestibulo tantum intelligere volebat; describit potius ex *PAVLINO* aliquam basilicam, in qua plura fidelium cubicula et orantium capellae optimo ordine essent distinctae, atque ostendit, tunc temporis tumulationem Christianorum in aedibus sacris vbique permissam, solum abusum

improbatum fuisse, qui tunc praecipue eo consistebat, quod ethnici cum Christianis scelerati cum piis in sepeliendo commiscerentur, cf. c. 16. c. 13. qu. 2.

§. IIII.

Sepultura in ciuitatibus vel prohibita vel permissa.

Caueamus nobis, ne prohibitionem sepeliendorum in vrbe corporum humanorum ab interdicta in templis sepultura non separemus. Etenim quoad illam plura, quoad hanc pauciora, interdicta reperire licet. Incipiamus de illis, qualia apud antiquos Graecos et Romanos inueniuntur. Et quod ad Graecos attinet, Sulpicius apud CICERONEM *L. IV. epist. ad diu.* 12. refert, Athenienses in vrbe sua vlli sepulturam permittere, sibi religioni duxisse. Apud Smyrnaeos idem CICERO *orat. pr. Flacco* narrat, secundum regulam mortuos in oppidum non inferri debuisse. Sicyoniorum veterem esse legem PLVTARCHVS *in Arato* scribit, quae humari quemquam intra muros vetaret. Similiter STRABO *L. X.* negat, in insula Delo mortuum fas esse sepelire vel cremare, cf. KIRCHMANN. *l. c. L. II. c. 20.* qui idem de Syracusanis propterea credit, quoniam CICERO *quaest. Tusc. L. V.* narrat, ibi extra portam magnam esse sepulcrorum copiam.

Quod autem ad Romanos pertinet, apud hos quoque a primis vrbis incunabilis moris quidem erat, mortuos extra urbem sepelire, quod Numae ac Seruio Tullio factum. *PLIN. hist. L. 13. c. 13.* DIONYS. *L. IV.* KIRCHM. *l. c. p. 226.* at nihilominus viros, ob merita in rempublicam conspicuos in vrbe sepeliebant, vnde CICERONE auctore *de legib. L. II. c. 23.* non solum ante legem XII. tabb. Consuli P. Valerio Publicolae vel Publicio, et A. Postumio Tuberto, verum etiam postea C. Fabricio ac posteris, PLVTARCH. *in Ρωμαϊκ.* nec non genti Manliae, SVETON. *in Tiber.* virtutis causa sepulera in vrbe publice decreta sunt, quorum monumenta adhuc pro parte supersunt, CVTHER. *de iure man. L. II. c. 23.*

Idem

Idem EUTROPIVS L. VIII. de imperatore Traiano, SERVIVS vero ad *Aeneid.* L. IX. in genere de imperatoribus, nec non de virginibus Vestalibus asserit, cf. KIRCHM. l. c. p. 266. Haec igitur sepultura, nedum concrematio in ciuitate, ne omnibus, qui vellent, pateret, Decemviri in decima tabula hanc legem tulerunt, vti FVLVIVS VR-SINVS ad *leg. et SCt.* eam restituit: HOMINEM. MORTVOM. ENDO. VRBE. NEI. SEPELITO. NEI. VE. VRITO, quae tamen lex non diu durasse videtur, ita vt mox opus esset SCto Duilliano, quod a scriptoribus historiae iuris Romani in catalogo SCtorum omitti solet, facto circiter anno V. C. 490. Scribit enim idem SERVIVS ad *Virgil.* L. II. *Aeneid.* *Ante etiam in ciuitatibus homines sepeliebantur, quod postea Duillio Cos. senatus prohibuit, et lege cauit, ne quis in vrbe sepeliretur.* Hanc prohibitionem, quae solummodo Urbem concernebat, sequenti tempore ad prouincias protulerunt imperatores. Notandum enim est rescriptum D. *Hadriani* Imp. quo XL. aureorum fisco inferendorum poenam in eos constituit, qui in ciuitate aliqua municipali sepelirent, quam eandem multa et magistratui, qui passus sit, minuitur, cum loci publicatione et cadaveris translatione. VLPIANVS, dum huius rescripti in libro ad Edictum praetoris mentionem facit, l. 3. §. 5. *de sepulcr. viol.* obseruat, eam poenam non mutari, etiam in ciuitate municipali lex sit, quae humationem in ea permittat; vnde videmus, fuisse eiusmodi ciuitates, in quibus sepeliri publice permissum esset, cf. BOTTEREAU *Hadrian. legislat. ad a.* 878. Nec minus CAPITOLINVS *Anton. Pio c.* 12. scribit: *Antoninus Pius intra vrbes sepeliri mortuos vetuit, quam eandem esse cum Hadriani lege, sunt, qui putant, SCHVLTING. ad Paul. sent. L. I. t. 21. §. 2.* at nobis duae videntur et inter varias a IAC. GOTHOFREDO ad *tit. C. Th. de sepulcr. viol.* prolatae conciliationes ea melius placet, qua id, quod Hadrianus tantum de ciuitate, i. e. metropoli, quippe quae sub illo vocabulo simpliciter posito intelligitur, fanciuerat, id successor eius ad omnes municipiorum vrbes protraxisse dicitur.

dicitur. Iure itaque ICtus PAVLVS qui vixit sub Seuero et Caracalla, *L. I. rec. sent. t. 21. §. 2.* dixit: *Corpus in ciuitatem inferri non licet, et §. 3. intra muros ciuitatis corpus sepulturae dari non potest vel ustrina fieri, id est, siue quis extra urbem, vel intra eam vita defunctus esset; unde non opus erat SCHVLTINGIO, haec verba de transferendis corporibus iam extra urbem humatis, nunc terrae exentis, et in urbem inportatis intelligere.* Post Antoninum videtur lex de sepeliendo extra ciuitatem diu seruata esse. Salm Christianos contra hanc legem non fecisse, probat DEYLINGIVS *l. c. p. 737.* ex scriptis patrum. Unde post Antonini tempora nullas circa hanc rem leges inuenimus vsque ad Impm. DIOCLETIANVM et MAXIMIANVM, qui A. C. 290. *l. 12. C. de relig. et sunt. fun. Mortuorum reliquias,* inquit, *intra ciuitatem condi iam pridem vetitum est; vbi sine dubio ad rescriptum illud Hadriani, de quo supra diximus, respexere.* Abhinc fere denuo seculum intercessit, vsque dum anno 381. Impm. GRATIANVS, VALENTINIANVS ac THEODOSIVS constitutionem facerent, qua prohibentur *omnia, quae supra terram urnis clausa vel sarcophagis corpora detinentur, extra urbem delata poni, l. 6. C. Th. de sepulcr. viol.* sub poena tertiae partis bonorum. Erat autem sine dubio tunc temporis eiusmodi noua sanctio eo magis necessaria, quo verius videtur, VALENTINIANI legem, per Christianorum consuetudinem in templis et coemeteriis sepeliendi, fere obliuioni fuisse traditam, quod inter cetera ex eo quoque patet, quod tempore PRVDENTII *L. I. contra Symmach.* multa heroum sepulcra Romae numerare licuit. Caue tamen putes, hanc prohibitionem generalem fuisse, etenim tantum ad urbem Constantinopolim pertinebat, ad praefectum vrbis Pancratium directa, unde ANT. MVRATORIVS *diſt. diſſ. 3.* recte obseruat, hanc sanctionem extra muros Constantinopolitanos non tenuisse, verum cum in suburbis tum in aliis ciuitatibus licuisse, tumulum inter martyrum aedes impetrare. Quod hic Theodosius Nouae Vrbi dedit, atque iam antea quosdam principes Veteris

ris Urbis causa sanxisse vidimus, id, forte quoad hanc, diuturnitate temporis oblitteratum, repetiit Rex Ostro-Gothorum Theodoricus, edicto suo, *cap. CXI. in Georgisch. Corp. iur. Germ. p. 2229.* haec proponens: *Qui intra urbem Romam cadauera sepeliuit, quartam partem patrimonii sui fisco sociare cogatur; si nihil habuerit, caesus fustibus, ciuitate pellatur.* Ex quo iterum apparet, in ceteris ciuitatibus sepulturam vel non frequentem, vel aliam causam, quam auertendae extra muros putredinis subfuisse; quae forte in solo aspectu funerum, a rege ac imperii proceribus amouendo, quaerenda est.

Habes igitur aliquot leges contra sepulturam in ciuitatibus. Nihilominus fiere etiam quidam legislatores, qui sepulturam in ipsis urbibus vel iuberent vel saltem permetterent. Inter illos referre licet ex antiquitate primo celeberrimum Lacedaemoniorum legislatorem Lycurgum, quem vidimus *supra §. 2.* vt ciues ad quotidianas mortis cogitationes adfueret, sepulturas in vrbe praecipere, deinde Tarentinorum exemplum, qui *POLYBIO hist. excerpt. L. VIII.* auctore, ex male intellecto oraculo: *melius esse, cum pluribus habitare;* publica lege ac consuetudine et mortuos intra urbem receperant, eoque effecerant, vt pars urbis, ad solis ortum vergens, plena esset bustis. Apud Romanos vero neque libera republica, neque sub Imperatoribus pene post Christum natum nouem seculis vllus legislator inuentus est, qui sepulturae in ciuitatibus lege faueret, praeter Leonem, qui in fine Nouellae quinquagesimae tertiae non solum, antecessorum de exportandis e ciuitate mortuis leges consuetudine abolitas esse, dicit, sed etiam ipsas eas abolet, atque adeo contrarium iubet his verbis: *Ne vlllo modo inter ciuiles leges haec lex (procul dubio lex Theodosii 6. C. Th. de sepulcr. viol.) recensatur sancimus; quia potius vt a consuetudine recte contemnitur, sic etiam decreto nostro prorsus reprobatur.* Quicumque autem siue extra muros siue intra ciuitatem sepeliri mortuus volet, perficiendae voluntatis facultatem habeto. Rationem

tionem addit, vnam satis leuidensem, vt necessariis atque amicis non adeo longinquum sit, defunctorum sepulcra in solatium doloris amplecti, alteram non omnino contemnendam, scilicet, quoniam difficile sit in opibus, sumtus ad mortuorum corpora extra ciuitatem portanda colligere, indeque factum sit, vt saepe per multos dies inhumata iacerent. At vera ratio sine dubio occulta latebat in eo, quod prior prohibitio oblivione oblitterata esset, quod cum approbari videbatur, opus erat, vt quae libertas in vrbe sepeliendi iam consuetudine reducta cereretur, ea ex voluntate imperatoris etiam expressam legem haberet.

§. V.

Causa prohibitionis.

Caue tamen existimes, causam huius prohibitionis periculum ex foeditate corporum demortuorum sanitati in ciuitatibus viuientium metuum, fuisse. Alia plane erat, nempe, ne sacra ciuitatum polluerentur. Scilicet olim sacra ciuitatum, et qui ea facerent, sacerdotes nempe, nec non ipsi magistratus, et quicquid diis superis sacratum esset, solo aspectu vel contactu funerum viciari credebantur. Hinc antiquitus, quemadmodum DONATVS ad *Terentii Andriam act. 1. sc. 1.* animaduertit funera noctu efferri solebant, propter sacrorum celebrationem diurnam, et, vt SERVIVS ad *Virg. L. XI. Aeneid.* dicit, in religiosa ciuitate cauebant, ne funera aut magistratibus occurrerent aut sacerdotibus, quorum oculos nolebant alieno funere violari. Audi eundem in eiusd. *L. v. 2. Consuetudo Romana fuit, vt polluti funere minime sacrificarent; ipsi vero flamine Diali bustum ingredi ac feralia tangere, nefas erat, GELL. L. X. c. 15.* ac pontifice in publico funeri adstante, velamentum interponebatur, quod oculos ipsius ab aspectu arceret, IAC. GOTHOFR. ad *l. 5. et 6. C. Th. de sepulcr. viol.* KIRCHMANN. de *funer. R. L. II. c. 21.* qui hoc late ostendit. Imo vniuersi ciues aspectu funerum offendebantur, atque inauspicatum habebatur, si quis

quis in funus incideret, KIRCHM. l. c. quod adhuc Iuliani Imp. tempore in usu fuisse videtur, quapropter hic d. l. 5. diurna funera efferrī prohibuit, quia hoc oculos hominum infaustis inceſſet aspectibus, nullusque dies sit bene auspiciatus a funere. Hanc igitur praecipuam causam, cur mortuos sepelire in vrbe licuerit, agnoscunt laudatus KIRCHMANNVS et GOTHOFREDVS. Id quoque non solum Atheniensium exemplo illustrari potest, qui nullam aliam rationem denegandae Marcello sepulturae in vrbe, quam religionem, allegabant, CIC. epist. ad diu. L. IV. ep. 12. sed etiam satis abunde ex ipsis legibus probari, quibus eam sepulturam vetitam esse supra vidimus. Audiamus DIOCLETIANVM et MAXIMIANVM, qui legi suae supra allegatae hanc rationem addunt: *ne sanctum municipiorum ius polluat*ur, ac PAVLVVS ICTVM, qui L. I. rec. sent. §. 2. *corpus*, ait, *in ciuitatem inferri non licet, ne fustentur sacra ciuitatis*, vbi cel. SCHVLTINGIVS addit: *ita prisca volebat superstitione*; denique Imp. THEODOSIVM l. 6. C. Th. de sep. viol. qui hanc exportandorum ex noua Roma corporum causam allegat: *ut relinquunt incolarum domicilio sanctitatem*. Sunt, qui aliam causam prohibitionis ex religione funerum adducunt. Ostendimus enim supra §. II. quanta religione funerum vnusquisque fere apud veteres ductus fuerit. Neceſſe itaque erat, vt decreſcente sensim combustionis consuetudine, et crescente e contrario per secula corporum in ciuitate sepultorum numero, fere nullus locus ab illis liber esset, aut, quod idem est, vt tota ciuitas religione funerum priuata impleretur; locum publicum enim priuata religione obligari, semper iniquum visum est, CIC. de leg. L. II. c. 23. vnde praetor in eos iudicium dabat, qui in locum, vsibus publicis destinatum, mortuum inferrent, l. 8. §. 2. D. de relig. et sumt. fun. Mirum profecto, quod nusquam rationem prohibitionis in foetore positam legamus, qui ex mortuorum corporum putredine exortus viuentium sanitati obsit. Solus ISIDORVS Orig. L. XIV. c. 11. meminit, dum: *prius*, inquit,

quisque

quisque in domo sua sepeliebatur, postea vetitum est legibus, ne foetore ipso corpora viuentium contacta inficerentur. Ex quo videmus, tum, hic de foetore expellendo non ex tota vrbe, sed ex cuiusque solummodo aedibus priuatis, in quibus olim suos quisque humare poterat, QUENSTAEDT de sepult. vet. c. 8. remouendo tanquam causa prohibitionis agi, tum, istam solum ISIDORI opinionem fuisse, cum legibus circa hanc rem allegatis non hanc, sed plane alias causas appositas fuisse, supra viderimus.

§. VI.

De vetita olim vel licita in templis sepultura.

Iure hanc ab interdicta in ciuitatibus sepultura, de qua §. proxima dictum, seiunximus, quo magis MVRATORIVS *supr. alleg. diff. 17. in anecdotis lat. apud RITTERVM ad t. 6. C. Th. de sepulcr. viol.* sub finem scribit: *in ecclesijs extra urbem sitis, cuiusmodi primo christianae religionis aeuo pene omnes erant, sepeliri non licuisse, parum sapit, qui negare audeat.* Pauca autem inuenimus de ipsa sepultura in templis latas antiquitus publicas leges; etenim de eo, quod hinc inde nostris temporibus factum, non quaerimus, cf. KIRCHMANN. *l. c. libro II. c. ult. in fin.* Sunt vero sequentes: Prima dicitur GRATIANI, VALENTINIANIAC THEODOSII anno 381. lata *l. 2. C. de SS. eccl. Nemo apostolorum vel martyrum sedem humanis corporibus existimet esse concessam.* Est ea lex abscissa a sexta *C. Th. de sepulcr. viol.* et eatenus emblema Iustiniani, quod non solum pro humanis, vt illa habet, scribat *humanis*, sed etiam quod eam legem absolute ponat, cum tamen nonnisi apposita fit ad legem generalem. Postquam enim THEODOSIVS *l. 6. C. Th.* interdixerat sepulturam in vrbe Constantinopoli, verebatur, ne exceptio fieret huius rei ab iis, qui corpora mortuorum in ecclesia aliqua apostolorum vel martyrum, quod tunc moris erat, condenda putarent, atque in hoc aliquod priuilegium

et exemptionem a noua lege prohibitiua quaerent, quapropter Imp. suppressit hanc fictitiā exceptionem, ac legis a se latae generalitatem sanxit, comprehendendo adeo sub ea templa quoque martyrum, (quae in vrbe erant). Hinc saepe nominatus MVRATORIVS *diēt. diff. §. 3.* obseruat, legislatoris consilium non fuisse, improbandi sepulturam in genere in aedibus sacris, sed tantum confirmandi dictam suam legem de interdicenda in tota vrbe sepultura; aut potius prohibitionem sepulcrorum in aedibus diuinis nonnisi sequelam fuisse prohibitaē sepulturas in vrbe, adeoque eam ad omnia omnino templa, etiam extra urbem Constantinopolim non posse prorogari, quapropter idem laudatus MVRATORIVS notat, nihilominus deinceps fas fuisse, in Basilicis extra urbem sitis sepulcro donari, atque hanc fuisse plurium condendarum basilicarum suburbanarum causam. Haec igitur prima lex cum propterea inter generales sepulturae ecclesiasticae prohibitiones, vt Iustinianus fecit, referri nequit, quia consilio legis generalis desinita erat, tum propterea etiam, quod non ad omnes ciuitates, verum ad solam urbem Constantinopolim pertineret, vt ipsa inscriptio docet.

Altera lex tumulos in templis prohibens illa fuit, qua Concilium Braccarense primum, habitum anno 63. seculi sexti, (quo seculo in primis libertas sepeliendi intra templorum muros inualuerat, BOEHMERO *de iur. erig. coem. §. 22.* obseruante) *canone 36.* haec sanxit: *Item placuit, vt corpora defunctorum nullo modo intra basilicam sanctorum sepeliantur, sed, si necesse est, deforis circa murum basilicae usque adeo non abhorret. Nam si firmissimum hoc privilegium usque nunc amplius retinent Galliae ciuitates, vt nullo modo intra ambitus murorum cuiuslibet defuncti corpus humetur, quanto magis hoc venerabilium martyrum reuerentia dabit obtineri?* KIRCHM. *l. c. L. II. c. 27. in fin.* BOEHMER *de iure erig. coem. §. 22.* Hoc Concilium Braccarense cum in Hispania

fit habitum, facile vnusquisque videt, nec hanc prohibitionem sepulturae in aedibus sanctis generalem haberi posse, verum modo episcopis Hispaniae ita placuisse; vbi simul obseruamus, tunc temporis in solis Galliae ciuitatibus moris fuisse, vt intra eas non sepeliretur, ex quo consequitur, in regula id tunc prohibitum non fuisse. Idem dicendum de Concilio Nannetensi, in Gallia habito, sub finem seculi noni, vel seculo decimo, (alii nominant aliquod concilium Varense) in cuius capite tertio haec leguntur: *Prohibendum est secundum instituta, vt in ecclesia nullatenus sepeliantur, sed in atrio aut in porticu, aut in exedris ecclesiae. Intra ecclesiam vero et prope altare, vbi corpus et sanguis Domini conficitur, nullatenus sepeliantur; v. can. 15. §. 1. c. 13. qu. 2.* quae denuo est prohibitio in Gallia quidem, sed non vterius.

Sunt porro canones Concilii Moguntiaci et Triburiensis, de quibus infra dicemus, eosque propterea hic omittimus, quia dum variis personis sepulturam in ecclesiis permittunt, eo ipso hanc non vetant, sed tantummodo restringunt.

Attamen non omittenda lex germanica sine dubio generalis Caroli M. quae est inter eius capitularia quinquagesima tertia in libro primo collectio- nis Angeuisi, atque sic se habet: *Vt nullus deinceps in ecclesia mortuum sepeliat:* v. GEORGISCH *corp. iur. germ. p. 1322.* Memoratu dignum, quod haec inter capitularia dicti libri primi continetur, qui ad res tantum ecclesiasticas pertinet, vt ipse ANGEVISVS in *praef. ad Lib. 2.* fatetur, cf. HOFFMANN *de orig. leg. Germ. p. 89.* vnde videre licet, iam tum causas funerum apud clerum fuisse, quod quantum ad hierarchiam, tunc crescere incipientem, attribuerit, inter omnes constat. At vero haec lex aetatem non tulit, nec enim ipsi melius fatum sperandum erat, quam reliquis Caroli et sequentium regum capitularibus, quippe quorum vsus atque auctoritas in Francia non nisi vsque ad tempora Philippi Pulcri permansit, in Germania vero

vero adhuc citius euanuit, HOFFMANN *de orig. leg. Germ. p. 77.* atque adeo obseruare licet, id aliquot secula citius, factum fuisse, quod ex Concilio Moguntiaco an. 813. itaque uiuo adhuc Carolo M. habito, uideri potest, quippe in quo consultum ac decretum, quibus in ecclesia sepeliri liceat, vel minus, *can. 18. caus. 13. qu. 2. cf. BOEHMER cit. diff. §. 25.* Quae hactenus dicta si colligas, hanc ex iis summam facias, esse quidem hinc inde sepulturas in ecclesia interdictas, sed lege generali ac perpetua id non factum fuisse.

§. VII.

Doctrina Iuris ecclesiastici hodierna.

Qui Pontificiorum castra sequuntur, eos necesse est, simul sequi leges, in Corpore Iuris canonici, quo hodie utimur, extantes. Huius igitur compilatores, etsi, ut antea uidimus, aliquot canones conciliorum, qui sepulturam in templis improbarent, interposuerunt, tamen in id imprimis laborarunt, primo, ut non omnis spes deesset, tumulos in aede sacra habendi; deinde, ut ea licentia clericorum regimini subesset. Non enim in uniuersum sepulturam in templis permittendam putabant, potius varias ex maiorum scriptis admiscebant amabiles sibi, et summae in conscientias hominum potestati, superbiae denique et auaritiae cleri proficuas, cautiones et restrictiones, quo pertinet imprimis *canon 17. caus. 13. qu. 2.* quo Gregorius I. sententiam, prius ab Augustino *can. 16. et 19. ibid.* propositam repetiit, quo nempe ex una parte, qui grauius peccata commississent, eos priuilegio sepulturae in aedibus sanctis vel prope eas excluderet, ab altera uero iis, qui digni censerentur hoc beneficio, singularia commoda post mortem, accedentibus uiuentium precibus, promitteret. Eodem pertinet *canon 18. ibid.* quo praeter

praeter quosdam in specie priuilegiatos, (de quibus infra §. 8 sqq. dicitur) in genere fideles laici ad hanc sepulturam admittuntur. Pari modo Pontifices LEO III. et INNOCENTIVS III. *cap. 1. et 3. X. de sepult.* clare approbant sepulcra in monasteriis et ecclesiis, inprimis quae ibi quondam a piis hominibus acquisita sint, eaque a posteris conseruanda esse praecipunt; id quod nemini mirum videatur, cum hac ratione nullo non tempore magnae diuitiae ad monasteria et ecclesias peruenerint, cf. BOEHMER *d. disp. c. 1. §. 22.* Cum aliquando discrimen esset inter monasterium Laudonenſe S. Martini et S. Vincentii, cuius posterioris monachi, corpus mulieris cuiusdam, ex eius testamento in illius ecclesia sepeliendum rapuerant, et in sua ecclesia humauerant, Alexander III. litem diremit, non reprehendendo vtrumque monasterium de intenta sepultura in aede sacra, sed ita, vt monachi Vincentii redderent mulieris corpus, cum emolumentis hac occasione acceptis, *cap. 7. X. de sepulcr.* Ex his itaque patet, iure hodierno canonico pontificiorum sepulturam in templis in genere non improbatam esse, nisi forte in his vel illis terris contrariae leges recentiores, inprimis quoad sepulturam in ciuitate reperiantur.

Idem de terris protestantium dicendum. Quemadmodum enim et nos, re dubia praecepta iuris canonici obseruamus, sic et huic doctrinae tam diu inhaerendum est, donec publica lex eam aboleat. Idem et vniuersalis consuetudo, similis quoad effectum legi, praecipit. Constat enim, recentioribus temporibus humationem in templis communi ac publico suffragio, pro licito sepulturae et honorifico modo fere semper habitam, cf. BERGER *oec. iur. p. 154. sq. ed. nou.* atque adeo a summis principibus approbatam esse. Hoc posterius inprimis in Saxonia Electorali apparet non solum ex aliquot rescriptis a CARPZOVIO subiunctis definitioni 380. sed etiam ex alio ad Consistorium Lipsiense d. 21. Sept. 1705. dato, his verbis:

verbis: *Es soll sich niemand Privatbegräbnisse nach seinem Willkühr und Gefallen außer denen Kirchhöfen und Kirchen, als dazu gewidmeten Orten anzurichten untersehen.* Pari modo *Ordinatio Vinaricnsis c. 5. §. 5. sepulturam in ecclesiis non improbat, sed ita solummodo restrin- git, vt absque Consistorii consensu non permittatur.*

§. VIII.

De Principe in aede sacra sepeliendo.

Recte vir ccl. G. L. BOEHMER *princ. iur. can. L. III. sect. 5. t. 3. §. 603. Ius sepeliendi, ait, in templis certis personis ex iure honorifico debetur, vt principi, patrono, clericis, vel ab ecclesia speciatim impetratur.* De singulis figillatim videamus. Primi, quibus ius canonicum hoc priuilegium tribuit, sunt *principes*. Iam supra vidimus, Imperatorem Constantinum M. referente auctore vitae ipsius *L. IV. c. 60.* suum sibi dormitorium, medium inter defunctos martyres, in templo nempe apostolorum parasse. Non autem sibi solum parauit, sed etiam successoribus suis. Narrat enim PROCOPIVS *de aedif. Iustiniani L. I. c. 4.* CONSTANTIVM filium Constantini M. *decretum addidisse, vt cum sibi, tum aliis in imperium successuris, feminis perinde ac viris, sepulcra in aede Apostolorum fierent, et hoc etiamnum seruari.* Non ignoramus quidem, esse, qui ex eodem Procopii loco tum Constantini M. sepulcrum filio eius Constantio attribuant, tum id non in ipsa aede sacra, sed prope eam, siue in vestibulo aut atrio eius extitisse, affirmant, vt PHILOSTORGIVS ac ZONARAS *Annal. L. XIII.* nec non IAC. GOTHOFRE- DVS *ad l. 6. C. Th. de sepulcr. viol. p. 163. ed. Ritt.* nec omittendus est CHRYSOSTOMVS, qui, nutriens iam tum ingentem superbiam, sequentis hierarchi- cae pontificiae matrem, *homil. 26. in epist. ad Corinth.* scribit, imperato- res hoc in sepulcro esse apostolis eos, qui sint in aula imperatoribus ianito- res, quasi ipsis necesse sit, extra ianuam commorari, nec liceat, in vno cubi-

culo esse. At vero utrumque conciliari potest, modo quae Constantis fecit, non de ipso loco sepulturae, verum de extructo patri monumento, cui intra ecclesiam locus fuisse non videtur, intelligamus, quod utrumque forte propterea miscuit CHRYSOSTOMVS, vt occasio ipsi nasceretur, allegatis facetiis suae superbiae placendi. Non enim habemus, cur EVSEBIO in vita Constantini fidem denegemus, qui *L. IV. c. 60. et 71.* diserte scribit, eius corpus medium inter duodecim apostolorum thecas in ipsa horum ecclesia, a Constantino adhuc aedificata, iacuisse. Humabatur vero ibi penes matrem Helenam, prius ibi sepultam, NICEPHOR. *Callimach. L. VIII. c. 31.* THEOPHAN. *chronogr. p. 21. 28.* ZONAR. *annal. L. XIII. c. 1.* Eidem Imperatori Constantino M. etiam primitias honorificae in templis sepulturae vir clarissimus GOTTLIEB SLEVOGT in libello diligentissime scripto *de sepulturis imperatorum, regum etc. in monasteriis et templis p. 1 sq.* vindicauit. Dum nominamus hunc virum doctum, simul animaduertere debemus, eum in allegato libello, magno studio et incredibili labore ingentem catalogum omnium imperatorum in oriente, a dicto Constantino M. vsque ad Constantinum Palaeologum, et in occidente vsque ad Iosephum I. nec non fere ex omnibus gentibus regum, et electorum, archiducum quoque et ducum, atque adeo pontificum Romanorum recensere, qui in monasteriis vel templis tractu temporis sepulti sunt, quo ipso non solum PETRVM MÜLLERVM erroris conuincit, qui *ad Struw. S. I. C. Ex. XV. §. 80.* Basilium Imperatorem primum fuisse in templo sepultum, indeque nomen Basilicae ortum putat, sed etiam nobis otium fecit, ostendendi, omni tempore principes hoc tanquam aliquo priuilegio vsos fuisse, vt in ecclesiis sepelirentur, inter quas in primis vrbes Saxoniae Friberga, Viteberga ac Misena, aliaeque Electorum, Ducumque et Marchionum sepulcris in ecclesiis suis conspicuae sunt, ipsiusque Lipsiae nostrae aedes D. Pauli tumulo Ticemanni, vid. WILCKII *Ticemannus*, adhuc

huc hodie gloriantur. Et quis quaeso iniquum putet, si semel honoris et exiftimationis putatur, in aedibus facris humari, hoc honore eos afficere, quos providentia diuina iam viuentes reliquis exemerat, et in auguftiori loco pofuerat, vt fic et mortuis dignitas aliqua et veneratio atque virtutum memoria, inprimis in multitudinis ad cultum diuinum quotidie conuenientis animis, conferuetur. Accedit apud Proteftantes adhuc alia caufa, feilicet, quod penes principes euangelicos ius circa facra verfatur, cui fubiecta eft infpectio atque aduocata ecclefiastica, de qua re hodie poft lucem a cel. GEORGIO LVDOVICO BOEHMERO huic rei accenfam, nemo amplius dubitat, vid. *ei. princ. iur. can. part. gen. t. 2. §. 20/7.* Cum itaque infpectio ecclefiastica et aduocata etiam ad rem fepulturae, quippe omni aeuo inter ecclefiasticas relata, *can. 19. cauf. 13. qu. 2.* THOMASIVS *de iur. princ. euang. circ. fepult. §. 5.* pertineat, BRVNNEM. *I. eccl. L. I. c. 6. m. vlt. §. vlt. ac L. II. c. 2.* STRYCK. *ad Schilter. t. 14. §. 2.* videtur omnino huic principi, tum in vniuerfum tanquam fummo iuris circa facra arbitro, tum inprimis ob gefam, dum viueret, rei funera- riae publicae tutelam, et in gratiam huius curae aliquis locus hono- rator deberi, quem, quando legibus filentibus fepulturae homi- num opinio in aedibus facris collocat, optimo iure principes in templis fepeliantur; quemadmodum ipsis etiam viuis cura religionis, ex eodem iure circa facra fufepta, proedriam in ecclefiam peperit. Ceterum ius illud principum, vt in ecclefiis fepeliantur, non minus locum obtinebit, etiam fi leges fepulturam in templis hinc inde prohibeant, cum princi- pem legibus folutum effe, nifi ipfe fe iis fubiiciat, conftet, *L. 31. D. de legib.*

§. VIII.

De iure patroni circa eandem rem.

Clerici olim omnes omnino artes adhibebant, vt diuites laicos ad fundandas ecclefias aliaque beneficia erigenda allicerent. Inprimis ope-

ram dabant, vt nouae parochiae erigerentur atque nouae aedes sacrae extruerentur, quae quo amplius a patronis dotarentur, eo maiorem hi gratiam inibant. Ad hoc animi laicorum non ita proni erant, in primis si de parte aliqua bonorum a viuis adhuc alienanda, carendoque sic per reliquam vitam opulentiae integro fructu ageretur. Clerus itaque, vt compelleret diuites ad ecclesias nouas fundandas, aedesque sacras extruendas, aliquot honores excogitabat, quos eiusmodi benefactores pro solatio haberent, quodque *ius honorificum patronorum* appellabant. Inter hos, praeter honorem precum, luctum ecclesiasticum, sedem in choro ac primum locum in processione, I. H. BOEHMER *I. E. P. L. III. t. 38, §. 125 sq.* referebatur etiam honor sepulturae, qui eo consistebat, vt non solum in ipsa ecclesia, sed etiam in huius loco prae aliis honoratiore tumularentur, *Id. ib. §. 140.* FRANC. DE ROY *de iure honorif. in eccl. L. II. c. 3. p. 50.* ENGAV. *elem. iur. can. §. 391.* HERICVRT. *de LL. eccl. p. 506.* sub quo loco honoratiore intelligendus sine dubio chorus ecclesiae, vt, vbi patroni sederent viui, ibi etiam iacerent mortui. Locus enim honorabilior in ecclesia habetur, qui magis sacratio et altari appropinquat; HORN *disp. de iure patronat. §. 22.* Erat autem tunc ea vel opinio vel superstitio, vt, quo quis propius altari, quo sanctorum, martyrum reliquiae tegebantur, post vitam sit dormiturus, eo magis sibi de felici quondam resurrectione gratularetur, cf. ECKARDT *ad Schilt. L. II. t. 14. §. 15. no. 39. et supra §. 3.* Non igitur denegari potuit, ait saepe laudatus BOEHMERVS *l. c. honor sepulturae patronis, quibus ecclesiae fundatio et exstructio debetur; nam decet ecclesiam erga benefactores gratam esse; ECKARDT ad Schilt. L. II. t. 14. §. 2. no. 30.* Hinc igitur vniuersa Germaniae consuetudine receptum, vt patronis ius sit, in ipsa ecclesia sepeliri, vnde MATH. STEPHANVS *de iure patron. P. I. c. 24. §. 11.* atque FINCKELTHAVS *de iure patron. c. 6. §. 148.* hoc ius tanquam eiusmodi, quod honori patronis

tronis competenti omnino adhaereret, agnoscunt, aut potius, vt ESPENIVS *I. eccles. P. II. t. 28. c. 7. §. 29.* ac modo nominatus STEPHANVS *P. I. c. 24. no. 13.* dicunt, honor patrono debitus etiam post mortem durat, atque haec fere vnica causa probabilis allegari potest, cur ipsi locus sepulturae in choro ante altare deberi credatur, cf. HORN *disp. de iure patron. §. 23.* Neque id noui aliquid esse videtur, cum antiquis iam temporibus, postquam christiana religio caput extulerat, conspiciamus, eos, qui aedes sacras extruxerint, in iisdem quasi gratitudinis causa esse humatos, quale exemplum de Liuia quadam legitur, quae templum in S. Martyrum memoriam aedificauerat, MVRATORIVS *cit. diff. 3.* ibi post mortem etiam humata. Quodsi vero de eo quaeramus, vtrum eodem iure honorifico gaudeant quoque ii, qui non patroni sunt, sed tantummodo domini iurisdictionis vel feudales eorum locorum, vbi ecclesia est, vel etiam domini eorum subditorum, qui sacrorum causa ibidem coeunt, *ingepfarrte gerichtsherren*, videtur negando respondendum esse; saltem eiusmodi priuilegium non qua tales de iure exigere poterunt, quamuis non iniquum videatur, similem honorem ipsis tanquam personis honoratoribus concedere; cf. *infra §. XI.* Cum enim nullum beneficium ecclesiae praebuerint, quale patroni, cur idem priuilegium postulare possint? Quapropter hoc ipsis male ab ECKARDDO *ad Schilt. L. II. t. 14. §. 2. no. 27.* tribuitur, quod etiam patet ex Rescripto summi senatus ecclesiastici Saxonici de 22. Mart. 1737, infra adducendo. Quoad patronos vero accedit aliud adhuc beneficium, quod praeter dotationem vel propriam vel maiorem, ecclesia ipsis debet, inspectionis nempe, et aduocatae, qua vna cum Superintendentibus curam gerunt tum omnium honorum ecclesiasticorum, tum inprimis domuum religiosarum ac templorum. A cura enim et sollicitudine ecclesiarum vel piorum locorum, quae alias spectat ad episcopum, participat etiam patronus, CARPZ. *Iurispr. eccles.*

L. II. def. 390. no. 6. Itaque etiam ob hanc, dum viuerent, curam ecclesiae atque tutelam gestam, sine dubio digni sunt, vt, quamdiu ex lege publica licet in aede sacra sepeliri, tam diu ipsis haec praerogatiua non denegetur. Hinc etiam intelligi potest, cur in capitulis euangelicis canonicis, capitularibus, in academiis vero, vbi collegium decemuirale habetur, decemuiris, in ipso templo vel locus sepulturae assignari soleat, quoniam scilicet vtrumque collegium pro patronis templorum habetur, et ea ipsa quoque de causa inspectionem in res eorum ac curam habent.

ULB Halle
006 378 986

3

1078

9381

1784, 19

DISSERTATIONIS
DE
IVRE SEPULTVRAE
IN TEMPLIS
PARS PRIOR

Q V A M
P R A E S I D E
D. CAROL. GODOFR. DE WINCKLER
FACULTATIS IVRIDICAE ORDINARIO

DIE XII. AVG. A. MDCCCLXXXIII.

H. L. Q. C.
DEFENDET FILIVS
CAROLVS AVGVSTVS WINCKLER
LEGVM CVLTOR

LIPSIAE
EX OFFICINA SAALBACHIA

